

A terhelttel kötött megállapodások az Európai Unió néhány tagállamában

Absztrakt

A legtöbb európai állam igazságszolgáltatása arra törekszik, hogy a büntetőeljárása hatékony legyen. Az amerikai vádalku mintájára, de attól mégis eltérően beszivárognak az eljárásokba a „vádalku-szerű” jogintézmények, amelyekről sokan az eljárás egyszerűsítését és gyorsítását remélik. Az európai államok büntető igazságszolgáltatási rendszereiben általánossá vált az a lehetőség, miszerint a vádlott elérheti a vád vagy a büntetés enyhítését azzal a feltétellel, hogy elismeri bűnösségét, az eljárás kezdetén lemond a tényállás vitatásáról, vagy teljes mértékben együttműködik a nyomozó hatóságokkal. Az ún. *plea bargaining*-szerű megoldásoknál az ügyészség kevés munkaidő-ráfordítással, rövid időn belül lezárhatja az ügyet. A kontinentális európai jogrendszerek, benne a magyar büntetőeljárás is, bővelkednek a konszenzuális megoldásokban.

Kulcsszavak: *büntetőeljárás, vádalku, egyezés, Európai Unió*

Abstract

Agreements with defendants in some EU countries

The judicial systems in most European countries are working to ensure the efficiency of criminal proceedings by introducing legal instruments similar to, but different from, the US plea bargaining system in a way that many hopes will simplify and speed up proceedings. It has become commonplace in European countries' criminal justice systems that the accused can obtain a reduction in charges or sentence on condition that he pleads guilty, waives his right to contest the facts at the outset of the proceedings or cooperates fully with the investigating authorities. In the case of a plea bargain, the prosecution can close the case in a short time and with little time and effort. In continental Europe, including in Hungarian criminal proceedings, there are many consensual solutions.

Keywords: *proceeding, defendant, accused, prosecution, plea bargaining, agreement, European Union*

* Dr. Kiss Anna PhD, tudományos főmunkatárs, OKRI. ORCID: 0000-0002-3379-763X.

Bevezető gondolatok

Mirjan Damaška szerint az igazságszolgáltatás felépítését meghatározzák azok a gondolkodásminták, amelyeket egy adott közösség tagjai vallanak; egy ország jogrendszerének a saját nemzeti kultúrájához való szoros kötődése azzal a következménnyel is jár, hogy a kívülről érkező jogintézmények befogadása kihívást jelent az állam számára, azokat csak nagy nehézségek árán tudja sikeresen átültetni. (DAMAŠKA, 1997: 839–852) Ez történt Magyarországon is: a konszenzuális büntetőeljárás koncepciója a hazai büntetőeljárástól sokáig távol állt, ami nálunk is elsősorban jogtörténeti hagyományainkkal, illetőleg azzal a klasszikus ügyészi és bírói szerepfelfogással magyarázható, amely nehezen ad teret a felek önrendelkezési jogának. Ezzel együtt a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényben (a továbbiakban: Be.) a jogalkotó nemcsak lehetőséget adott a konszenzuson alapuló jogintézményekre, hanem azokat a komplett büntetőeljárás alappilléreivé tette. Mindezt egyrészt a vonatkozó jogintézmények sokasága és differenciáltsága, másrészt az a törvényszerkesztési megoldás is alátámasztja, amelynek alapján a jogalkotó egyes eljárások (egyezség, ügyészi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése) kezdeményezését a terhelt eljárási alapjogai között nevesíti.¹

A jogállamiság egyik feltétele, hogy a terhelt ne tárgya, hanem sokkal inkább alanya legyen a büntetőeljárásnak. Az inkvizitórius rendszerben ez fordítva volt, „*ami abban is megnyilvánult, hogy védekezésre csak akkor és oly mértékben nyílt számára lehetőség, amikor és amennyiben azt a bíróság lehetővé tette a számára*” (BELOVICS, 2016: 12).

A XXI. századi igazságszolgáltatási rendszerek egyik célja, hogy a terhelt aktívan részt vegyen a bizonyítási eljárás folyamatában, az ennek során zajló vitában. A magyar jogalkotó is ennek megfelelően megteremtette a Be.-ben a kompromisszumok meghozatalának feltételeit. A változtatások háttérében – az előbbi célokkal párhuzamosan – az eljárás egyszerűsítése, gyorsítása, hatékonysága áll.²

A megállapodásra épülő eljárásoknak a Be.-ben való megjelenésétől sokan tartottak, mivel a konszenzusos eljárást a büntető igazságszolgáltatás területén idegennek gondolták. Felmerült számos garanciális kifogás is az önmagával szemben bizonyítékot szolgáltató, beismerő terhelt védelmében. Több országban gondot jelent, hogy mi legyen a beismerő vallomás későbbi sorsa, ha a

¹ Be. 39. § (1) bekezdés k) pont.

² https://www.parlament.hu/documents/10181/1202209/Infojegyzet_2017_4_buntetoeljaras.pdf/88991144-1a80-4187-8ae7-1fe67ff38b29

megállapodás végül létre sem jön, vagy bár az ügyészség és a terhelt, illetve a védője aláírják az egyezséget, de a bíróság mégsem fogadja azt el. Ezek az aggodalmak több európai tagállamban is felmerülnek.

Európai megoldások

Az igazságszolgáltatási rendszerek látszólagos közeledése

Thomas Weigend könyve (1990) kiinduló alapja lehet az egyes országok büntető-eljárásában megjelenő konszenzuális elemek tanulmányozásának.

Az igazságszolgáltatási rendszerek megismerésével, összehasonlításával ma már külön tudományág foglalkozik. A jogi kutatások egyik központi témája ez napjainkban.

Weigend könyvét áttekintve azt látjuk, hogy az Európai Unión belül zajló közös jogalkotási folyamat eredményeként, bár közelednek egymáshoz az egyes igazságszolgáltatások, de ez sem eredményezi a jogrendszerek közötti különbségek megszüntetését. Leginkább az anyagi büntetőjogok hasonlóságáról van itt szó, és ezek harmonizációja egyértelműen kimutatható, de a büntetőeljárás jogot tekintve már nem ez a helyzet. A zöld könyvek, a kerethatározatok és az irányelvek következtében bár itt is történnek változások, de a tagállamok perjogai – mint a szuverenitás utolsó védőbástyái – ellenállnak a teljes harmonizációnak. Ez pedig *Bárd Károly* szerint azzal magyarázható, hogy az eljárások

„igazodnak az igazságszolgáltatási szervezet jellegéhez: az eljárás szabályai nagymértékben függenek attól, hogy az igazságszolgáltatási szervezet a hierarchikus vagy a mellérendelt ideáltípushoz közelít-e, vagy például attól, hogy milyen szerep jut az igazságszolgáltatásban a laikus döntéshozóknak. Az igazságszolgáltatási rendszer sajátosságai ugyanakkor – egyebek mellett – kulturális tényezőkkel magyarázhatók: az, hogy egy adott államban milyen elvek alapján építik ki az igazságszolgáltatás szervezetét, jelentős mértékben függ a társadalom történelmi és politikai tapasztalataitól, a korszellemtől vagy a közösség társadalomlélektani jellemzőitől. Ezért a büntetőeljárásnak is erőteljes a történelmi-kulturális meghatározottsága. Ugyanakkor a büntetőper nem pusztán tükrözi a kulturális értékeket; működése során megjeleníti, ezzel érvényükben megerősíti, újratermeli ezeket.” (BÁRD, 2007: 11–12)

Bárd egyrészt a kulturális, másrészt a szociálpszichológiai tényezők hatásairól ír, és figyelmünkbe ajánlja *Tatjana Hörnle* (2006: 801–838), valamint *Oskar Chase* (1997: 1–24) írásait. Utal Damaškára (1997) is, aki a hagyományos angol-szász és kontinentális jogrendszer elnevezések helyett a koordinatív és a hierar-

chikus modellek megkülönböztetését használja, s ezzel az elméletével új utakra tereli az összehasonlító jogtudomány korábbi megközelítéseit. Damaška mellett *Badó Attila és kutatóintézete*³ is más megvilágításba helyezi az összehasonlító jogtudományt. A vegyes jogrendszerekről publikált tanulmányában Badó az alábbiakat írja:

„Vegyes jogrendszerről (*mixed legal system, mixed jurisdiction*) vagy éppen hibrid jogi hagyományokról (*hybrid legal traditions*) abban az összefüggésben olvashatunk az összehasonlító jogi szakirodalomban, ha valamely klasszifikációs megoldás alapján meghatározott jogcsaládok, jogkörök jellegzetességeinek »keveredése« mutatható ki egy adott jogrendszerben. Szűkebb értelemben vegyes jogrendszer-ről akkor írnak, ha egy jogrendszerben a common law (anglo-amerikai) és a római-germán (kontinentális) jogcsalád (jogkör) jegyei egyaránt markánsan megjelennek. A vegyes jogrendszerek elméletét leginkább meghatározó irányzat csak azokat a jogrendszereket helyezi az általuk »harmadik jogcsaládnak« nevezett kategóriába, melyeknél valamilyen történelmi ok következtében a common law (mindenekelőtt közjogi), valamint a kontinentális jogrendszerek (mindenekelőtt magánjogi) elemei erőteljesen érvényesülnek. Tágabb értelemben az összehasonlító jog képviselői szerint két vagy több beazonosított jogcsalád, jogkör jellegzetességeit erőteljesen felmutató jogrendszer esetén igazolható a vegyes jogrendszer elnevezés. Szélsőséges értelemben pedig valamennyi jogrendszer vegyesnek tekinthető, hiszen valamennyi állam jogát érték idegen hatások történelme során. [...] E felfogás alapján minden olyan jogrendszer vegyesnek tekinthető, melyben bármilyen, legalább két jogcsalád vagy jogi tradíció *markáns hatása* érzékelhető. A plurális megközelítésre építő, a vegyes jogrendszer fogalmát széles értelemben használó irányzat egyik plasztikus megjelenítését az ottawai jogi karon dolgozták ki, és csoportosításuk a világ nagy jogrendszereit bemutató, 2000-ben megjelenő enciklopédiában is helyet kapott. Az ottawai kutatók egy manapság divatos klasszifikációs modell keretében (mely a világot *common law*, kontinentális, szokásjogi, muszlim és vegyes jogrendszerekre osztja) jelenítik meg a vegyes jogrendszereket.” (BADÓ, 2018)

Konszenzuális elemek megjelenése néhány európai állam büntetőeljárásában

A legtöbb európai állam igazságszolgáltatása arra törekszik, hogy büntetőeljárása hatékony legyen. Az amerikai vádalku mintájára, de attól mégis eltérően beszivárognak az eljárásokba a „vádalku-szerű” jogintézmények, melyektől so-

³ A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Összehasonlító Jogi Kutatóintézetét Prof. Dr. Badó Attila vezeti.

kan az eljárás egyszerűsítését és gyorsítását remélik. „*Van, ahol a törvény már lehetővé teszi, van ahol contra legem létezik, de jogi keretek közé terelését tervezzük.*” (FARKAS, 2012: 507)

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) szerint az európai államok büntető igazságszolgáltatási rendszereiben általánossá vált az a lehetőség, miszerint a terhelt elérheti a vád vagy a büntetés enyhítését azzal a feltétellel, hogy elismeri bűnösségét, az eljárás kezdetén lemond a tényállás vitatásáról, vagy teljes mértékben együttműködik a nyomozó hatóságokkal.⁴

Az ún. *plea bargaining*-szerű megoldásoknál az ügyészség kevés munkaidő-ráfordítással, rövid időn belül lezárhatja az ügyet. Számtalan külföldi példa, az amerikai modellt, a kanadai, az ausztrál, a skót, de a kontinentális Európa, benne a magyar büntetőeljárás is, bővelkedik a konszenzuális megoldásokban.⁵

Bulgária

Bulgáriában is lehetőség van arra, hogy az ügyész olyan egyezséget kössön a terhelttel, amely a kiszabandó büntetésre vonatkozik, és ezt a bíróság jóváhagyja. A bolgár büntetőeljárás törvény (*Nakazatelno-protsesualen kodeks*, a továbbiakban: NPK) *Egyezés a tárgyalást megelőző szakaszban* címszó alatt szabályozza a terhelti megállapodásra vonatkozó rendelkezéseket. A törvény értelmében a nyomozás végén az ügyész vagy a védő saját kezdeményezésük alapján egyezséget köthet az ügy rendezése érdekében. Az egyezséget írásban kell megkötniük. A beismerésnek ki kell terjednie a bűncselekmény minősítésére és arra is, hogy a terhelt elismeri bűnösségét. Az egyezés része továbbá az is, hogy milyen legyen a büntetési nem és annak mértéke.⁶

Bulgáriában az egyezséget az ügyész és a védő, tehát nem a terhelt köti, az említettek is írják alá. Ezt követően a terhelt is kézjegyével látja el, feltéve, ha azt elfogadja, továbbá kijelenti, hogy lemond a nyilvános tárgyaláshoz való jogáról.

Amennyiben az eljárás több terhelt ellen vagy több bűncselekmény miatt folyik, az egyezséget Bulgáriában a terheltek egy része is megkötheti. Az NPK

⁴ Lásd EJEB, 2014. április 29., *Natsolishvili és Togonidze kontra Grúzia* ítélet, CE:ECHR:2014-0429JUD000904305, 90. §; továbbá EUB C-432/22. számú ügy 1-es pont, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionid=7D98F24E7C81B492D308484B051BE585?text=&docid=280635&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2186350>.

⁵ A vádalku-jellegű terhelti megállapodásokról és az elterelési lehetőségekről számtalan tanulmány született, ezek teljes felsorolása is lehetetlen. Lásd például ELEK, 2015; FARKAS, 2007; FEHÉR, 1995/1996; HERKE, 2008; MIKÓ-KIS, 2012; PÁPAI-TARR, 2011; STEINER, 2021.

⁶ EUB C-432/22. számú ügy

külön részt szentel a bíróság egyezség tárgyában hozott határozatának, ezt külön cím alatt szabályozza. Eszerint, mielőtt a bíróság jóváhagyja az egyezséget, azt az ügyész, közvetlenül annak megkötését követően, a vádirattal együtt az illetékes elsőfokú bíróság elé terjeszti. A bíróság javaslatot tehet az egyezség módosítására, amelyet az ügyésszel és a védővel együtt megvizsgál. A terheltet hallgatják meg utoljára. A bíróság akkor hagyja jóvá az egyezséget, ha az nem ellentétes a törvénnyel.⁷

Elgondolkodtató az NKP-nek a több terhelt ellen folyó eljárásra vonatkozóan azon szabálya, miszerint ha az ügyész az egyik elkövetővel szemben valamelyik bűncselekmény tekintetében felfüggeszti az eljárást, akkor ebben az esetben a bíróság másik tanácsa dönt a megkötött egyezség jóváhagyásáról, az alapeljárás pedig a többi terhelt és bűncselekmény vonatkozásában folyik tovább a korábbi bírósági tanács előtt.⁸

A Szófia-i Városi Bíróság az egyik ilyen egyezségkötési ügyben előzetes döntéshozatali kérelemmel⁹ élt, mert az alábbi kérdés merült fel: összhangban van-e a bolgár nemzeti szabályozás az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének az Európai Unió Alapjogi Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett második albekezdésével? (KÚRIA, 2022) A fenti szabályozás ismeretében két kérdésre várták a választ:

- az eredetileg eljáró bíróságtól eltérő bíróság hatáskörébe utalhatja-e az NPK az ügyet, és
- köthető-e olyan előzetes feltételhez az egyezség, hogy valamennyi terhelt (az is, aki nem ismerte el büntetőjogi felelősségét) hozzájáruljon az egyezség megkötéséhez.

Az előzetes döntéshozatali eljárás során kimondták, hogy az eltérő bíróság hatáskörébe utalás megengedhető, önmagában nem sérti a büntetőeljárás közvetlenségének elvét. Szükséges azonban, hogy ez a tanács biztosítani tudja az EJEB által megkövetelt megfelelő bírósági felülvizsgálatot.¹⁰

A többi vádlott egyhangú hozzájárulásának követelményével kapcsolatban pedig kimondták, hogy ez a feltétel elméletben alááshatja a büntetőjogi felelősségét elismerő vádlott azon jogát, hogy ilyen, a büntetés enyhítésével azonos hatású egyezséget köthessen anélkül, hogy e jog korlátozása megfelelné az arányosság elvének, ami ellentétes a védelemhez való jog tiszteletben tartásával.

⁷ EUB C-432/22. számú ügy

⁸ EUB C-432/22. számú ügy

⁹ EUB C-432/22. számú ügy

¹⁰ EUB C-432/22. számú ügy

Ugyanakkor az uniós jog egyetlen rendelkezése – legyen az elsődleges jog vagy másodlagos jogi aktus – sem garantálja a terhelt számára, hogy adott helyzetben, és különösen az ügyéssel kötött, bűnösségének beismerésére vonatkozó egyezség keretében jogosult legyen a büntetés enyhítésére. Így az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) főtanácsnoka megállapította, hogy nincs olyan szabály, amely kötelezné a tagállamokat, hogy hatóságaik vegyék figyelembe a terhelt együttműködését. Vagyis a terheltnek az európai uniós szabályok alapján nincs joga arra, hogy enyhébb szankciót szabjanak ki vele szemben a hatóságokkal való együttműködés esetén. A terheltek hallgatáshoz való jogából és az önvádra kötelezés tilalmából sem lehet arra következtetni, hogy megilletné őket a jog, hogy enyhébb büntetésben részesüljenek bűnösségük beismerése esetén.

Az EUB főtanácsnoka azt is megállapította, miszerint az NPK sem biztosítja a fenti jogot az elkövető számára.

„A megállapodás szerinti büntetés alkalmazásáról szóló egyezséghez vezető eljárás olyan különleges büntetőeljárás, amelyet az ügyész saját kezdeményezésére vagy a vádlott védőjének kérésére szabadon alkalmazhat, feltéve, hogy a vádlott elismeri az ellene felhozott vádakat. Következésképpen e személynek nincs joga ahhoz, hogy ügyét ezen eljárás keretében bírálják el, még akkor sem, ha elismerte bűnösségét, tekintettel arra, hogy az egyezséget az ügyésznek is alá kell írnia ahhoz, hogy annak bírósági jóváhagyását lehessen kérni. Ha az ügyész ezen eljárás alkalmazása mellett döntött, és a vádlott elfogadta az ügyész által javasolt büntetést, a vádlottnak nincs joga a hatáskörrel rendelkező bíróság általi jóváhagyáshoz sem, amely sem az ügyész javaslatához, sem pedig annak az érintett személy általi elfogadásához nincs kötve.”¹¹

Vagyis a vádlott-társak hozzájárulásához kötött feltétel nem tekinthető úgy, mint amely sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, különösen pedig a védelemhez való jogot.¹²

Franciaország

A francia vádalku két fajtája ismert: a kompenzációs (vagy megegyezéssel) eljárás és az ún. CRPC-eljárás (*Comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*). Mindkettő alapja a beismerés. Különbség a kettő között, hogy a megegyezéssel eljárást kisebb súlyú bűncselekmények esetében alkalmazzák, míg a súlyosabb bűncselekményekre a CRPC nyújt megoldást. (MINISTÈRE DE LA JUSTICE, 2023)

¹¹ EUB C-432/22. számú ügy, 80. pont

¹² EUB C-432/22. számú ügy

A megegyezéssel eljárásban alkalmazott jogintézmény az ún. korrekcionálizáció: a terhelt a beismerő vallomásért cserébe azt kapja, hogy az ügyész a büntett helyett vétség miatt emel vádat, így lehetőség nyílik arra, hogy a bűnügy ne az esküdtbíró elé, hanem a járásbíróhoz kerüljön. A tömegesen előforduló, csekélyebb súlyú bűncselekmények elintézésének formájává vált ez a megegyezéssel eljárás Franciaországban. (PÁPAI-TARR, 2011)

A CRPC-eljárás csak bizonyos terhelti kör meghatározott bűncselekményei tekintetében folytatható le, és ahogy a nevében is benne van, előzetes beismeréssel alapuló megjelenés, ami azt jelenti, hogy a terhelt beismerő vallomást tesz, mielőtt az ügyész meghallgatja, aki az eljárása alkalmával javaslatot tesz a terheltnek és a védőjének a büntetés nemére és mértékére, ami így igazából nem képezheti alku tárgyát. (MINISTÈRE DE LA JUSTICE, 2023)

Mindkét jogintézmény alapja a beismerés. Különbség a kettő között, hogy a megegyezéssel eljárást kisebb súlyú bűncselekmények esetében alkalmazzák, míg a közepesen súlyos bűncselekményekre és/vagy bonyolultabb ügyekre a CRPC-eljárás nyújt megoldást. További különbség, hogy az előző esetben nem kötelező a védelem és a kiszabott büntetés miatt a terhelt nem élhet fellebbezéssel, a CRPC-nél pedig igen.

Magyarország¹³

A hazai büntetőeljárásban több olyan együttműködési forma is létezik, ami a terhelttel kötött megállapodáson alapul:

- ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése,
- egyezség,
- közvetítói eljárás,
- „mértékes indítvány”.

A terhelti együttműködésre épülő jogintézményekhez tartozik az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése. Ez nem önálló jogintézmény, hanem az eljárást gyorsító jogintézmények előkészítésének összefoglaló neve. Célja az eljárás hatékony befejezése. Ehhez a Be. segítséget is nyújt azáltal, hogy a szabályozás megteremtésével elősegíti az ügyészség és a terhelt közötti kommunikációt. A terhelt számára az ügyészség a beismerő vallomásért cserébe kedvezményeket helyez kilátásba.

¹³ Lásd részletesen BÉRCES – KISS, 2023.

Az ide tartozó jogintézmények két csoportja jött létre:

- a) nyomozást megszüntető lehetőségek (*közvetítői eljárás, feltételes ügyészi felüggesztés, gyanúsított együttműködése*), vagy
- b) vádemelés melletti kedvezmények (*bíróság elé állítás, büntetővégzés*).

Mindkét csoportba tartozó jogintézmények megvalósulását az ügyészség mellett a terhelt vagy a védő is kezdeményezheti.¹⁴

Ezek a „megállapodások” nem jelentenek vádalkut. Alkuról itt ugyanis szó sincs, hiszen az ide tartozó jogintézmények szabályait a Be. tartalmazza, nem az eljárás résztvevői alakítják azt. Ahogy *Tóth Mihály* is írja, klasszikus alkuról itt nem beszélhetünk, *„hiszen világos, hogy a felek nincsenek teljesen azonos pozícióban: a megállapodást az ügyész javaslata és döntése determinálja”* (TÓTH, 2022: 130).

A terhelti együttműködésre, ezen belül is a beismerő vallomásra épülő jogintézményekhez tartozik az *egyezség* és az ún. *„mértékes indítvány”* is. Ezek elemzését számos tanulmány elvégezte,¹⁵ részletes bemutatásaiktól itt most eltekintek. Két lényeges kérdést érintek csupán, egyrésztől vádalku-jellegüket vizsgálom, másrésztől pedig egybevetem a kettőt.

Az egyezség vádalku-jellegét támasztja alá az a szabály, miszerint a jogszabály megengedi, hogy az egyeztethető kérdések kapcsán az ügyészség a védővel külön is felveheti a kapcsolatot [Be. 408. § (1) bekezdés], de ez mégsem jelenti a terhelt kihagyását, hiszen a Be. az eljárás alá vont személy hozzájárulásához köti a disputát. Az angolszász jogintézményre jellemző vádalkutól abban is eltér a Magyarországon alkalmazható egyezség, hogy nálunk az egyeztetés csak egyes jogkérdésekre irányul, a tényállásra nem. Az Európai Unió tagállamainak többségében is – hozzánk hasonlóan – ez történik. Ugyanakkor az egyezség vádalku-jellegét támasztja alá az a szabály, miszerint a megállapodást a bíróság nem vitathatja: vagy jóváhagyja az egyezséget (Be. 733. §), vagy nem (Be. 734. §). Utóbbi esetben az általános szabályok szerint folytatódik az eljárás. Az egyezség vádalku jellege ellen hat viszont, hogy bár a bíró aktívan nem avatkozik be a nyomozás folyamán történő egyezségkötésbe, de mégsem tekinthetjük őt angolszász kollégájához hasonlóan passzív bírónak, mivel to-

¹⁴ A 2020. évi XLIII. törvény módosította az új Be.-t, és garanciális szabályként bevezette, miszerint az ügyészség nemcsak a gyanúsítottal közölheti, hogy milyen intézkedés meghozatalára lát lehetőséget, hanem a védővel is [Be. 404. § (1) bekezdés], és az ügyészség a tájékoztatást a gyanúsított mellett a védővel is közli [Be. 405. § (2) bekezdés].

¹⁵ Lásd például BARTKÓ, 2019, 2022; BELOVICS, 2019; BÉKÉS, 2017; BÉRCES – GYULAY, 2019; GULYÁSNE – PÁPAI-TARR, 2019; KOVÁCS, 2015; POLT, 2020; SZAKTOR et al., 2022; SZIGETI, 2018; TÓTH, 2022; VIDA, 2023.

vábbra is számos aktív tevékenységet ruház rá a Be. a külön eljárások között szabályozott *Eljárás egyezség esetén* folyamán.

Az ún. *mértékes indítvány* nem tekinthető egyezségnek, ez csak olyan lehetőség, amikor az ügyészség a vádiratban vagy az előkészítő ülésen indítvánnyal él arra az esetre vonatkozóan, ha a terhelt a vádemelést követően beismerő vallomást tesz. Az indítvány a büntetés vagy intézkedés konkrét mértékére vagy tartamára vonatkozik. Ez az ügyészség egyoldalú indítványa, amely az általános büntetéskiszabási elveknek megfelelően történik, és nem az ügyészség, valamint a terhelt, illetve a védő közötti egyezségekre törekvés eredménye, nem egyfajta, a Be. szabályainak megfelelő, új jogintézménnyé vált megállapodás. A kétféle szabályozást külön lehet csak alkalmazni, ezek kombinálására nincs lehetőség.

Közös ugyanakkor a két jogintézményben, hogy a bűncselekmények tekintetében nincs korlátozás, bármely Btk.-beli tényállásra vonatkozhat. Közös bennük továbbá, hogy sem a tényállás megállapítása, sem a bűncselekmény jogi minősítése nem lehet „megállapodás” tárgya. Közös elem mindkettőnél, hogy alapfeltétele a terhelt beismerő vallomása, aminek önkéntesnek kell lennie, és bármiféle kényszertől mentesnek. Mindkét jogalkalmazónak, az ügyészségnek és a bíróságnak is „minden alkalommal meg kell vizsgálnia, és arról végzést kell hoznia”, hogy a terhelt a beismerő vallomását önkéntesen és kényszertől mentesen tette-e. (GÁCSI, 2018: 283) Közös továbbá, hogy mindkét esetben elmarad a nyilvános tárgyalás.

Az 1/2023. (VI. 30.) büntetőjogi legfőbb ügyész helyettesi körlevél értelmében:

„A terhelti együttműködésre irányuló egyeztetésekre alapvetően vizsgálati szakaszban van lehetőség. Amennyiben a védő a vádemelést követően keresi meg egyeztetés iránt az ügyészséget, a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező ügyészség vezetője vagy helyettese tájékoztatja, hogy a vádemelést követően, a bírósági eljárás keretei között a védő és az ügyész egyaránt ügyfél, az ügyvel kapcsolatos kommunikáció ebben az eljárási szakaszban a tárgyalás keretei között, a bírósági eljárás szabályai által meghatározott módon történhet.”¹⁶

Németország

Németországban 2009-ig „hivatalosan” nem létezett vádalku-jellegű jogintézmény, de *contra legem* alkalmazták az ún. *Absprache*-t¹⁷, amit 2009-ben törvény-

¹⁶ A büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 1/2023. (VI. 30.) LÜ h. körlevele a védő és az ügyészség közötti egyeztetésről, 1-es pont. <https://jogkodex.hu/doc/9268915>

¹⁷ A német vádalkunak több elnevezése is létezik az *Absprache* mellett, a *Verständigung* és a *Deal*.

erőre is emeltek. Ma már e nélkül összeomlana a német büntető igazságszolgáltatás. A német vádalku alapja a beismerő vallomás, amiért cserébe az ügyész megállapodást köt a terhelttel. A bíróság kötve van a megállapodáshoz foglaltakhoz, de vizsgálnia kell a beismerés valóságtartalmát.

Az amerikai vádalkutól a német alapvetően abban különbözik, hogy itt a „bíró nem »passzív szemlélő« csupán, hanem a megegyezés koordinátora. Sőt a konszenzuson alapuló befejezés érdekében kezdeményező szerepet is betölthet az eljárás során” (MISKOLCZINÉ, 2014: 367).

Akárcsak a magyar egyezség, ez sem tekinthető igazi vádalkunak. A tárgyalás nem marad el, csak lerövidül. Az egyezség a terhelt beismerő vallomásának a megszerzése érdekében történik, és cserébe a terhelt előre meghatározott alacsonyabb büntetést kap. A bíró ebben a folyamatban aktívan vesz részt, a megállapodás két főszereplője így nem a vádló és a védő, hanem sokkal inkább a védő és a bíró. A magyar megoldáshoz képest tehát a német jogintézményben az ügyésznek/ügyészségnek kisebb szerep jut. A német jogalkotó célja ezzel feltehetően az lehetett, hogy elkerülje a sokat vitatott „ügyészbíráskodás” vádját. (MIKÓ-KIS, 2012: 166–167)

A jogintézmény részletes elemzése megtörtént a Tübingeni Egyetem Kriminológiai Intézetében, ahol rámutattak arra, hogy az *Absprache* a tisztességes eljárás szempontjából is számos kérdést felvet, többek között azt, hogy mi legyen a beismerő vallomás sorsa, ha a megegyezés mégsem jön létre. (LÖFFLER, 2010: 183) *Jasmin Löffler* részletesen kitér az *Absprache* kapcsán az alapelvek megsértésére, többek között a közvetlenség elvére és a terhelt jogorvoslathoz való jogára. Utóbbi tekintetében Löffler értekezésének 2. fejezetében ír a vádlott fellebbezéshez való jogáról, mert a szerző véleménye szerint a jogintézménynek ez a legneuralgikusabb pontja. (LÖFFLER, 2010: 23–57)

Olaszország

Olaszországban a büntetőeljárás hatékonyabbá tételére számos különleges eljárási forma létezik:

- gyorsított eljárás,
- büntetés kiszabása a felek kérésére (*patteggiamento*¹⁸/alku),
- azonnali vagy közvetlen bíróság elé állítás (*giudizio immediato, giudizio direttissimo*),
- büntetővégzés. (STEINER, 2021: 24–29)

¹⁸ Az „*applicazione della pena su richiesta delle parti*” kifejezés rövidítése.

A magyar egyezség szempontjából a legérdekesebb a *patteggiamento* jogintézménye, ami a német és a magyar megoldásoktól eltérően sokkal közelebb áll az angolszász eljárásra jellemző vádalkuhoz, de teljesen mégsem azonosítható azal, több lényeges szempontból is eltér attól. A *patteggiamento* olyan megállapodás a vád és a védelem között, amely a büntetés mértékére vonatkozik. A törvény értelmében az egyezség – amit a bíróság hagy jóvá – következtében a kiszabható büntetés tartama egyharmaddal csökken. (MIKÓ-KIS, 2012: 168–170) Jellemzői:

- Nem követelik meg a terheltől, hogy teljes beismerő vallomást tegyen, elég, ha nem vitatja a vádat.¹⁹
- A bíró először megismeri/áttanulmányozza az ügyet, ezt követően dönt arról, hogy jóváhagyja-e a terhelt és az ügyész között létrejött megállapodást. Amennyiben arra a meggyőződésre jut, hogy az egyezség/alku nem felelt meg a törvényi feltételeknek, akkor kitézi a tárgyalást, és az általános szabályok szerint folytatódik az eljárás.
- Az alkut követően a terhelt dönthet úgy is, hogy mégsem mond le a tárgyaláshoz való jogáról, vagyis ebből a szempontból nincs kötve a megállapodáshoz; bármikor kérheti tárgyalás tartását a megkötött alku ellenére.
- Ha az ügyész elutasítja a terhelt vádalkuját, akkor a vádlott az eljárás tárgyalási szakában indítványozhatja a bíróságnak, hogy vizsgálja felül a vád elutasítási szempontjait, és továbbra is kérheti a büntetés egyharmadára való csökkentését. Amennyiben a bíró úgy ítéli meg, hogy a vádalku feltételei fennállnak, akkor ezt aktívan ő is létrehozhatja a vádlott és a bíróság között. (MIKÓ-KIS, 2012: 168–170)

Spanyolország

A spanyol igazságszolgáltatásban is igyekeznek az eljárást gyorsabbá és egyszerűbbé tenni, akár csak Európa más jogrendszereiben. Ismerik az úgynevezett gyors(ított) eljárást, amelyet a kevésbé súlyos bűncselekmények esetében engednek meg. A gyakran előforduló vétségeknél, amelyek ténybeli megítélése egyszerű, lehetővé teszi a jogszabály, hogy az eljárást tizenöt napon belül befejezzék. 2003-ban vezették be ezt a hatékonynak bizonyuló jogintézményt, és a mindennapok igazságszolgáltatásában gyakran e szerint folyik az eljárás.

Az úgynevezett konszenzusos eljárások esetében a vádlott beismerése esetén lehetőség van arra, hogy vele szemben enyhébb büntetést szabjanak ki. A megállapodás létrejöttére viszont sokszor csak a tárgyalóteremben kerül sor, így a költséges és hosszú eljárás nem mindig spórolható meg.

¹⁹ Az amerikai vádalku „*nolo contendere*” típusához hasonlít.

A konszenzusos rendszer hatékonyabb működése érdekében a spanyol ügyészség és az ügyvédi kamara között olyan megegyezés jött létre, amely lehetővé teszi, hogy a vád és a védelem képviselői az eljárás hatékonysága érdekében a büntetőeljárás korábbi szakaszában tudják elérni a felek között a megegyezést. A cél a bíróság terheinek csökkentése, ezért a konszenzusos eljárásban, miután elérték a megegyezést, minden idézés egy és ugyanazon napra összpontosulhat, elkerülve ezzel a fölösleges idéző végzéseket.

A hatékony büntetőeljárás elérése érdekében Spanyolországban is lehetőség van közvetítésre, közismertebb nevén mediációra. (KISS, 2017)

Spanyolországban régi jogintézmény az egyezés (*conformidad*), de a közeli múltban lényeges változtatásokon ment keresztül. Az új szabályozás szerint a terheltnek nem kell a vádirat összes pontjára vonatkozóan beismerő vallomást tennie, elég, ha olyan nyilatkozatot tesz, amely azt tartalmazza, miszerint hajlandó az ügyész által megajánlott büntetés kiszabási indítványról tárgyalni. A terhelt a bíróság előtt tesz beismerő vallomást, amelynek több formája lehetséges:

- Elismeri a bűncselekmény elkövetését.
- Nem vitatja a vádat, elfogadja a büntetésre vonatkozó ügyészi indítványt.

Mindkét beismerésnek önkéntesnek kell lennie, és további feltétele, hogy a terhelt tisztában legyen annak következményeivel. Ha a bíróság részéről bármilyen kétség is felmerül ennek vonatkozásában, akkor az általános szabályok szerint folyik tovább az eljárás. Abban az esetben is ez történik, ha a terhelt visszavonja a vallomását, vagy nem jelenik meg a bíróság előtt a megállapodást jóváhagyó eljáráson.

Amennyiben a bíróság a megállapodásnak megfelelően hozza meg a döntését, akkor ez ellen a vádlott nem élhet fellebbezéssel. Jogorvoslati joga az alábbi esetekben marad meg:

- ha a beismerés nem volt önkéntes,
- ha a jogkövetkezményekre nem figyelmeztették,
- ha súlyosabban minősítette a bíróság a bűncselekményt, mint amit a megállapodás tartalmazott,
- ha súlyosabb büntetést hozott a bíróság, mint amiben korábban megállapodtak. (HERKE, 2016)

A bemutatott európai példák alapján tehát látható, hogy ezek a megállapodási formák az angolszász jogintézménytől eltérően nem igazi alkudozásra épülnek, hanem szinte mindenhol az írott jog rögzíti ezen „egyezések” szabályait.

Befejező gondolatok

A XXI. század hajnalán Európában a kontinentális jogrendszereken belül alapvetően megváltozott a kriminálpolitikai gondolkodás. Ez egyrészt a sértetti pozíció erősödését jelenti, ami mögött a sértett kompenzációja és az érzelmek szerepének megjelenése áll, másrészt pedig egyre inkább előtérbe kerül a felek közötti megegyezés lehetősége, ami a büntetőjog polgári jogiasodását is jelentheti. Vajon mindezekkel a változtatásokkal nem kerül-e a büntető igazságszolgáltatás egyfajta szereptévesztésbe? Ugyanis a büntetőjog alapvető feladata a bűncselekmények miatti felelősségre vonás, aminek függetlennek kell lennie a sértett akaratától, a sértettnek okozott kár megtérítésétől, a tevékeny megbánástól (persze néhány kivételtől eltekintve, mint például a magánindítvány vagy a kívánat, továbbá a magánvád és a pótmagánvád).

A konszenzusra épülő büntetőeljárás egyik veszélye, hogy sérülhet az igazság kiderítésének a célja, amit *Finkey Ferenc* már száz évvel ezelőtt is megfogalmazott:

„A büntető eljárás célja évezredek óta, amióta és ahol a bűnügyek elintézése jogilag rendezett eljárás alakjában történik, mindig és mindenütt kifejezetten és hangsúlyozottan az igazság keresése és az igazságosság érvényesítése volt és ma is az. Igazság a tények megállapítására nézve s igazságosság a bűnösség felletti döntés és a büntetés kiszabás tekintetében.” (FINKEY, 1927: 1)

Az elmúlt fél évszázadban a kontinentális európai jogrendszerekben a materiális igazságra törekvés helyett gyakran megjelenik a processzuális igazság mint eljárási cél. (BÁRD, 2004: 47–49) Bárd Károly Damaškára (1998: 289–308) hivatkozva írja, hogy

„a modern igazság- és bizonyítási teóriák [...] megkérdőjelezték a jogalkalmazás alapjául szolgáló korrespondenciaelmélet tételét, azt, hogy létezik egy, a megismerőtől független világ, amelyről objektív tudást szerezhetünk, mert észleléseink az azt kiváltó stimulusoknak megfelelnek.” (BÁRD, 2004: 48)

Ugyanakkor azt Damaška és Bárd is elismerik, hogy az említett törekvések nem elég erősek ahhoz, hogy a büntetőeljárásban feladjuk „a feltárható objektív valóság ideálját”, mert az „*igazságszolgáltatás mint gyakorlati társadalmi tevékenység óhatatlanul előfeltételezi, hogy létezik az állításainkon kívüli valóság*” (BÁRD, 2004: 48). Az (objektív) igazság, amit a büntetőeljárásban keresünk, sokszor nem abszolút, hiszen a felek rendelkezési joga ezt megakadályozhatja. Ugyanakkor azt is látjuk, hogy a törvények is egyre több lehetőséget adnak arra, hogy egyfajta megegyezéssel záruljanak ott a perek, ahol a vita így lezárható, azokban az ügyekben viszont, ahol nincs beismerő vallomás, ahol a vita tovább folytató-

dik, ahol a tárgyalás nem elkerülhető, ott törekedni kell a tényleges igazság megállapítására. Bárd szerint arra persze

„nincs garancia, hogy a büntető ítélet minden esetben a valós tényállást írja le, és arra sem, hogy mindig megfelel a materiális igazságosság követelményének. Nincs viszont elvi akadálya annak, hogy a törvényhozó olyan szabályokat fogalmazzon meg, amelyek eleget tesznek a tisztességes eljárás elvének, és az ilyen szabályok megtartását az érintettek és a közösség egyaránt ellenőrizheti.” (BÁRD, 2004: 49)

Ily módon a processzuális igazság megvalósítható, ha az eljárás megfelel a strasbourgi követelményeknek, ha tisztességes, és az e fogalomhoz tartozó elemek áttekinthetőek, ellenőrizhetőek. Vagyis a materiális igazság kiderítése csupán a jogállam célja lehet, de ennek megvalósítása nem garantálható, ugyanakkor ennek érdekében eljárási garanciákat kell kiépíteni, amelyek megvalósulása ellenőrizhető, ahogy az Alkotmánybíróság egyik határozata²⁰ is kimondja ezt:

„Az anyagi igazságosság jogállami követelménye a jogbiztonságot szolgáló intézményeken és garanciákon belül maradván valósulhat meg. »Az anyagi igazság érvényesülésére« éppúgy nem biztosít (nem biztosíthat) alanyi jogot az Alkotmány, mint ahogy arra sem, hogy egyetlen bírósági ítélet se legyen törvénytörtő. Ezek a jogállam céljai és feladatai, amelyek megvalósulása érdekében megfelelő – elsősorban eljárási garanciákat nyújtó – intézményeket kell létrehozni, és az érintett alanyi jogokat garantálni. Az Alkotmány tehát az anyagi igazság érvényre juttatásához szükséges és az esetek többségében alkalmas eljárásra ad jogot. Az 57. § a bírósági eljáráshoz biztosít alanyi jogot, s nem azt garantálja, hogy annak eredménye minden esetben helyes lesz. Az igazságos és törvényes bírósági döntés érdekében azonban további eljárási garanciát tartalmaz az Alkotmány: alkotmányos jogot a jogorvoslathoz.”

Egy másik fontos szempont pedig a jövő büntetőeljárásával kapcsolatban a védő szerepének az alakulása. *Bartkó Róbert* szerint hazánkban is nagyon felértékelődött a terhelte beismerő vallomásra épülő konszenzuális eljárás szerepe, de ez nem jelentheti azt, hogy a védőnek megváltozna a feladata az új eljárásjogi környezetben. A jövőben sem lehet az a szerepe, hogy a hatóságokkal maradéktalanul együttműködjön, ugyanis mindig a terhelte érdekeit szem előtt tartva kell fellépnie, a védekezés leghatékonyabb eszközeit használva. (BARTKÓ, 2019: 11–12)

²⁰ Lásd az AB 9/1992. (I. 30.) határozatát.

Felhasznált irodalom

- BADÓ A. (2018): Vegyes jogrendszerek. In: JAKAB A. – FEKETE B. (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogösszehasonlítás rovat)
<http://ijoten.hu/szocikk/vegyes-jogrendszerek>
- BÁRD K. (2004): Igazság, igazságosság, tisztességes eljárás. *Fundamentum*, 1. szám, 44–50.
<https://fundamentum.hu/sites/default/files/04-1-03.pdf>
- BÁRD K. (2007): *Emberi jogok és büntető igazságszolgáltatás Európában. A tisztességes eljárás büntetőügyekben – emberijog-dogmatikai értekezés*. Budapest: Magyar Hivatalos Közlönykiadó.
- BARTKÓ R. (2019): A beismerő vallomás, mint konszenzuális eljárási elem az új büntető eljárásjogi környezetben. *Advocat*, 2. szám, 11–17.
https://real.mtak.hu/113195/7/11_ADVOCAT_2019_dec_2_KOMPLETT-OK1.pdf
- BARTKÓ R. (2022): Konfliktusok a büntetőeljárásban. In: CZINE Á. (szerk.): *Király Tibor emlékkötet 2022*. Budapest: ORAC, 9–18.
- BELOVICS E. (2016): Az önvádra kötelezés tilalma és a terhelti vallomástétel megtagadásának joga. *Eljárásjogi Szemle*, 1. szám, 10–16.
<https://eljarasjog.hu/2016-evfolyam/az-onvadra-kotelezes-tilalma-es-a-terhelti-vallomastetil-megtagadasanak-joga/>
- BELOVICS E. (2019): A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei. II. rész. *Ügyvédek Lapja*, 4. szám, 1–5.
- BÉKÉS Á. (2017): A beismerő vallomásról és az egyezség lehetőségéről pro és kontra. *Ügyvédek Lapja*, 6. szám, 36–39.
- BÉRCES V. – GYULAY D. (2019): Egy új remény, avagy az egyezség megjelenése a hazai büntetőeljárásban. *Ügyészségi Szemle*, 4. évf., 4. szám, 20–34.
<https://ugyeszsegiszemle.hu/pdf/2019-04.pdf>
- BÉRCES V. – KISS A. (2023): A konszenzuális elemek szerepe a büntetőeljárásban. *Ügyészségi Szemle*, 8. évf., 4. szám, 40–55. <https://ugyeszsegiszemle.hu/ujzag/2023-04/4>
- CHASE, O. G. (1997): Legal Processes and National Culture. *Cardozo Journal of International and Comparative Law*, 1(5), 1–24.
- DAMAŠKA, M. (1997): The Uncertain Fate of Evidentiary Transplants. *Anglo-American and Continental Experiments*. *American Journal of Comparative Law*, 45(4), 839–852.
<https://doi.org/10.2307/841021>
- DAMAŠKA, M. (1998): Truth in Adjudication. *Hastings Law Journal*, 49(2), 289–308.
- ELEK B. (2015): Költség és időtartalékok a büntetőeljárásban. *Büntetőjogi Szemle*, 1–2. szám, 10–17. https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/2015/07/BJSZ_201512_Elek.pdf
- FARKAS Á. (2007): A büntető igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságának korlátai. In: HARSÁGI V. – WOPERA Zs. (szerk.): *Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században. Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére*. Budapest: HVG-ORAC, 77–90.

- FARKAS Á. (2012): Konszenzuális elemek a büntetőeljárásban. *Magyar Jog*, 59. évf., 8. szám, 507–512.
- FEHÉR L. (1995/1996): Diversion and mediation in Austria. *Acta Juridica*, 37. évf., 1–2. szám, 97–103. https://real-j.mtak.hu/751/1/ACTAJURIDICA_37.pdf
- FINKEY F. (1927): *Anyagi igazság és téves jelszavak a büntető eljárásban*. Budapest: Magyar Jogi Szemle. https://real-eod.mtak.hu/15656/1/Finkey_Az_anyagi_igazsag.pdf
- GÁCSI A. E. (2018): A terhelti együttműködés rendszere az új büntetőeljárási törvényben. In: HOMOKI-NAGY M. (főszerk.): *Ünnepi kötet Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szeged: Acta Juridica et Politica, Tom. LXXXI., 273–287. https://acta.bibl.u-szeged.hu/53977/1/juridpol_081_273-286.pdf
- GULYÁS-NÉ BIRINYI I. – PÁPAI-TARR Á. (2019): Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről. *Ügyészek Lapja*, 3. szám, 23–35.
- HERKE Cs. (2008): *Megállapodások a büntetőperben*. Pécs: Monográfia.
- HERKE Cs. (2016): *Az osztrák és a spanyol büntetőeljárás alapintézményei*. Egyetemi jegyzet. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. <https://www.herke.hu/tan/16os.pdf>
- HÖRNLE, T. (2006): *Unterschiede zwischen. Strafverfahrensordnungen und ihre kulturellen Hintergründe*. *Zeitschrift für die Gesamte Strafrechtswissenschaft*, 117(4), 801–838.
- KISS A. (2017): A spanyol büntetőeljárásról. *Jogászvilág*, február 27. <https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/a-spanyol-buntetoeljarasrol/>
- KOVÁCS T. (2015): Kell-e nekünk a vádalku? In: VÓKÓ Gy. (szerk.): *Tanulmányok Pólt Péter 60. születésnapja tiszteletére*. Budapest: HVG-ORAC.
- KÚRIA (2022): *A Kúria Nemzetközi Főosztályának Hírlevele*. 13. évf., 11. szám, 2022. november 30. <https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/hirlevel/hirlevel2211.pdf>
- LÖFFLER, J. (2010): *Die Absprache im Strafprozess. Eine Analyse der Rechtsprechung des Bundesgerichtshofs*. Tübingen: TOBIAS-lib Universitätsbibliothek. https://publikationen.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/43754/pdf/Band_20_Loeffler_Die_Absprache_im_Strafprozess.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- MIKÓ-KIS A. (2012): A vádalku térnyerése az európai államokban. In: Verebélyi I. (szerk.): *Az állam és jog alapvető értékei a változó világban. A Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola konferenciája*. Győr: Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 163–173.
- MINISTÈRE DE LA JUSTICE (2023): Comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité (CRPC). (Utolsó frissítés: 2023. augusztus 29.) <https://www.justice.fr/fiche/comparution-reconnaissance-prealable-culpabilite-crpc>
- MISKOLCZINÉ JUHÁSZ B. (2014): Az opportunitás elvének érvényesülése Németországban: az ún. büntetőeljárási megállapodás kialakulása, szabályozása, valamint az alkalmazása során felmerülő problémák. *Magyar Jog*, 61. évf., 6. szám, 360–371.

- PÁPAI-TARR Á. (2011): „Vádalku”, vagy amit Franciaországba annak neveznek. *Miskolci Jogi Szemle*, 6. évf., 2. szám, 17–35.
https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201103/4_papaitarragnes.pdf
- POLT P. (2020): Az egyezség. In: MADAI S. – PALLAGI A. – POLT P. (szerk.): *Sic itur ad astra. Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére*. Budapest: Ludovika, 431–439.
- STEINER G. (2021): Vádalku a nemzetközi büntetőjogban és a kontinentális típusú vádakban. *Európai Jog*, 5. szám, 24–29. <https://szakkikkadatbazis.hu/doc/1537518>
- SZAKTOR R. Gy. – TURI A. – BUDAHÁZI Á. (2022): Gondolatok a büntetőügyekben alkalmazható egyezségről. *Belügyi Szemle*, 70. évf., 6. szám, 1157–1175.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.6.2>
- SZIGETI I. (2018): Az egyezségről vonatkozó eljárásjogi normarendszer. *Magyar Jog*, 65. évf., 12. szám, 690–697.
- TÓTH M. (2022): Az egyezség és a „mértékes ügyési indítvány” kezdeti tapasztalatai. *Magyar Jog*, 69. évf., 3. szám, 129–137.
- VIDA J. (2023): Egyezség a bűnösség beismeréséről – érvek, ellenérvek. *Belügyi Szemle*, 71. évf., 4. szám, 567–584. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.4.1>
- WEIGEND, Th. (1990): *Absprachen in ausländischen Strafverfahren: eine rechtsvergleichende Untersuchung zu konsensualen Elementen im Strafprozess*. Beiträge und Materialien aus dem Max-Planck-Institut für Ausländisches und Internationales Strafrecht Freiburg i. Br.; Bd. S 19., Freiburg i. Br.: Max-Planck-Institut für Ausländisches und Internationales Strafrecht.